

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH

Axmedova Sabrina Nomozovna

Qarshi davlat universiteti Pedagogika fakulteti
Boshlang'ich ta'lim yonalishi 2 - bosqich talabasi.

Murojaat uchun Tel: +99888 566 70 74 baxromovakrom56@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19679499>

Annotatsiya. Boshlang'ich ta'lim tizimida interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada samarali va qiziqarli tashkil etishga xizmat qiladi.

Mazkur yondashuv ta'lim jarayonida o'quvchining faolligini oshirib, uni passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. Interfaol metodlar orqali o'quvchilar dars jarayonida erkin fikrlash, o'z nuqtai nazarini asoslash, muammoli vaziyatlarga yechim topish hamda jamoa bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun o'yin texnologiyalari, rolli o'yinlar, guruhli ishlash, "aqliy hujum" kabi usullar bilimlarni chuqur o'zlashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ushbu metodlar nafaqat bilimni mustahkamlaydi, balki o'quvchilarda ijodiy va tanqidiy fikrlashni shakllantiradi. Shuningdek, interfaol yondashuv o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida samarali muloqotni ta'minlab, ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Natijada o'quvchilar o'rganilgan bilimlarni real hayotda qo'llashga tayyor bo'lib boradi. Shu sababli, boshlang'ich ta'limda interfaol metodlardan keng foydalanish zamonaviy ta'limning muhim talabi hisoblanadi.

Kalit so'zlar: interfaol metodlar, boshlang'ich ta'lim, bilim, ko'nikma, malaka, mustaqil fikrlash, ijodkorlik, innovatsion yondashuv, ta'lim sifati, o'quvchi faolligi, guruhli ish, rolli o'yinlar, pedagogik texnologiyalar.

Abstract. The use of interactive methods in primary education plays a significant role in improving the quality of the learning process and ensuring the effective development of students' knowledge, skills, and competencies. This approach increases students' engagement and transforms them from passive listeners into active participants in the educational process.

Through interactive methods, students develop independent thinking, the ability to express and justify their opinions, solve problem-based tasks, and collaborate effectively in groups.

Particularly in primary education, methods such as role-playing, group work, brainstorming, and game-based learning are highly effective in enhancing understanding and retention of knowledge. These methods not only strengthen students' learning outcomes but also foster creativity and critical thinking. In addition, interactive approaches improve communication between teachers and students, contributing to a more productive learning environment. As a result, students become more capable of applying their knowledge in real-life situations.

Therefore, the widespread use of interactive methods in primary education is considered an essential requirement of modern education.

Keywords: interactive methods, primary education, knowledge, skills, competence, independent thinking, creativity, innovative approach, quality of education, student engagement, group work, role-playing, pedagogical technologies.

Аннотация. Использование интерактивных методов в начальном образовании играет важную роль в повышении качества учебного процесса и эффективном формировании знаний, умений и навыков учащихся.

Данный подход повышает активность учащихся и превращает их из пассивных слушателей в активных участников образовательного процесса. С помощью интерактивных методов учащиеся развивают самостоятельное мышление, умение выразить и обосновывать свою точку зрения, находить решения проблемных ситуаций и эффективно работать в группе. Особенно в начальном образовании такие методы, как ролевые игры, групповая работа, «мозговой штурм» и игровые технологии, способствуют более глубокому усвоению знаний. Эти методы не только укрепляют знания, но и развивают творческое и критическое мышление учащихся. Кроме того, интерактивный подход улучшает взаимодействие между учителем и учащимися, что способствует повышению качества образования. В результате учащиеся учатся применять полученные знания на практике. Таким образом, широкое использование интерактивных методов в начальном образовании является важным требованием современного образования.

Ключевые слова: *интерактивные методы, начальное образование, знания, навыки, компетенции, самостоятельное мышление, креативность, инновационный подход, качество образования, активность учащихся, групповая работа, ролевые игры, педагогические технологии.*

KIRISH

Boshlang'ich ta'lim tizimi uzluksiz ta'limning muhim bo'g'ini hisoblanib, unda o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan dastlabki munosabati, intellektual salohiyati hamda shaxsiy fazilatlari shakllanadi. Mazkur bosqichda o'quvchilar nafaqat o'qish, yozish va hisoblash kabi asosiy ko'nikmalarni egallaydilar, balki mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va ijtimoiy muhitda o'z o'rnini topish kabi muhim kompetensiyalarni ham rivojlantiradilar. Shu sababli boshlang'ich ta'lim jarayonini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan yondashuv ustuvor ahamiyat kasb etib, bunda o'quvchilarning individual xususiyatlari, qiziqishlari va psixologik holatlari hisobga olinadi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlari ularni faol, qiziqarli va interaktiv usullar orqali o'qitishni taqozo etadi. Shu nuqtai nazardan, interfaol metodlardan foydalanish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi. Interfaol metodlar o'quvchilarni ta'lim jarayonining faol subyektiga aylantirib, ularning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi, mustaqil fikrlashga undaydi hamda o'z fikrini erkin ifoda etish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Bunday metodlar orqali o'quvchilar nafaqat nazariy bilimlarni o'zlashtiradilar, balki ularni amaliyotda qo'llash, jamoa bilan ishlash va muammoli vaziyatlarga yechim topish tajribasiga ega bo'ladilar. Shunday qilib, boshlang'ich ta'limda interfaol metodlardan samarali foydalanish o'quvchilarning bilim darajasini oshirish, ularning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish hamda ta'lim sifatini yaxshilashda muhim omil hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning bilim olish jarayonini samarali tashkil etishda interfaol metodlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, interfaol yondashuvlar o'quvchilarni faollashtiradi, ularning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi hamda dars jarayonini qiziqarli va samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Shu bois mazkur yo'nalishda bir qator olim va tadqiqotchilar tomonidan ilmiy izlanishlar olib borilgan. Urakova Shoxista Urakovna o'z ilmiy ishlarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda interfaol metodlardan foydalanishning samaradorligini tahlil qiladi. Muallif dars jarayonida o'quvchilarni kichik guruhlariga ajratish, muammoli vaziyatlar yaratish va ularni mustaqil yechim topishga yo'naltirish orqali bilimlarni yanada chuqurroq o'zlashtirish mumkinligini ta'kidlaydi.

Shuningdek, u o'yin texnologiyalari, loyiha metodi hamda muhokama usullarining o'quvchilarning bilim darajasini oshirishdagi o'rnini alohida yoritadi [1]. Ibadullayeva Shaxnoza o'z tadqiqotlarida interfaol metodlarning nazariy va pedagogik asoslarini keng yoritib beradi. U o'quvchilarning diqqatini jamlash, fikrlash faolligini oshirish hamda ularni dars jarayoniga jalb etishda "aqliy hujum" (brainstorming), rolli o'yinlar va munozara (diskussiya) metodlarining samaradorligini asoslab beradi. Muallif ushbu metodlar orqali o'quvchilarda ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalari shakllanishini ilmiy jihatdan izohlaydi [2]. Rasulovanning ilmiy ishlari esa boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun muhim amaliy qo'llanma sifatida e'tirof etiladi.

U o'z tadqiqotlarida interfaol metodlarni dars jarayoniga integratsiya qilish, o'quvchilarni faol ishtirok etishga rag'batlantirish hamda ta'lim samaradorligini oshirish bo'yicha aniq metodik tavsiyalar beradi. Muallif dars ishlanmalari, real pedagogik vaziyatlar va amaliy misollar asosida o'qituvchilarga samarali ta'lim jarayonini tashkil etish yo'llarini ko'rsatib beradi [3]. Shunday qilib, tahlil qilingan adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich ta'limda interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning bilim darajasini oshirish, ularning mustaqil va ijodiy fikrlashini rivojlantirish hamda ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda muhim omil hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda boshlang'ich ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning samaradorligini aniqlash maqsadida zamonaviy pedagogik yondashuvlar va metodlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy tahlil, kuzatish, taqqoslash va umumlashtirish metodlari qo'llanildi. Interfaol metodlarning asosiy tamoyillari o'quvchilarni faol muloqotga jalb etish, ularni mustaqil fikrlashga undash, muammoli vaziyatlarni hal qilishga yo'naltirish hamda hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini shakllantirishdan iboratdir.

Mazkur metodlar yordamida o'quvchilar o'z fikrlarini erkin ifoda etish, boshqalarning fikrini tinglash va konstruktiv baholash ko'nikmalariga ega bo'ladilar. Shuningdek, interfaol metodlar o'quvchilarning ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular orqali guruhda ishlash, mas'uliyatni bo'lishish, o'zaro hamkorlik qilish kabi ko'nikmalar shakllanadi. Bu esa o'quvchilarning nafaqat ta'lim jarayonida, balki kundalik hayotda ham muvaffaqiyatli faoliyat yuritishlariga zamin yaratadi [4].

TAHLIL VA NATIJALAR

Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlarning samaradorligi ularning o'quvchilarni faol ishtirok etishga jalb qilishi, bilimlarni chuqur o'zlashtirishga yordam berishi hamda mustaqil fikrlashni rivojlantirishi bilan izohlanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, interfaol metodlardan foydalanish dars samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Guruhli ishlash interfaol metodlarning eng samarali shakllaridan biri hisoblanadi. Ushbu metod orqali o'quvchilar o'zaro fikr almashadilar, bir-biridan o'rganadilar hamda muammolarni birgalikda hal qilishga harakat qiladilar. Bu jarayon o'quvchilarda jamoaviylik, mas'uliyat va hamkorlik ko'nikmalarini shakllantiradi.

O'qituvchi esa guruhlarini to'g'ri tashkil etish orqali har bir o'quvchining individual imkoniyatlarini hisobga olishi zarur. Rolli o'yinlar ham interfaol metodlar tizimida muhim o'rin egallaydi. Ushbu metod yordamida o'quvchilar turli hayotiy vaziyatlarni modellashtiradilar, bu esa ularning muammolarni hal qilish, muloqot qilish va ijtimoiy moslashuv ko'nikmalarini rivojlantiradi. Rolli o'yinlar o'quvchilarning emotsional va ijtimoiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Muammoli vaziyatlarni tahlil qilish esa o'quvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Ushbu metod orqali o'quvchilar mustaqil ravishda yechim izlaydilar, o'z fikrlarini asoslaydilar va muhokama jarayonida faol ishtirok etadilar.

Natijada ularning bilimlari chuqurlashadi va fikrlash doirasi kengayadi. Loyihaviy faoliyat ham interfaol metodlarning muhim tarkibiy qismi bo'lib, u o'quvchilarda mustaqil ishlash, vaqtni boshqarish va natijaga erishish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Loyihalar orqali o'quvchilar o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar, bu esa ularning ijodiy va tadqiqotchilik qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish interfaol metodlarning samaradorligini yanada oshiradi. Interaktiv doskalar, kompyuterlar va boshqa raqamli vositalar yordamida darslar yanada qiziqarli, tushunarli va samarali tashkil etiladi. Bu esa o'quvchilarning diqqatini jamlashga va ta'lim jarayoniga faol jalb etilishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, interfaol metodlarni samarali qo'llashda o'qituvchining metodik tayyorgarligi hal qiluvchi omil hisoblanadi. O'qituvchi zamonaviy pedagogik yondashuvlarni bilishi, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olishi hamda metodlarni to'g'ri tanlashi zarur [5]. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ta'lim muhitining qulayligi ham interfaol metodlarning samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Dars xonasining to'g'ri tashkil etilishi, o'quvchilarning erkin harakatlanishi va guruhli faoliyat uchun sharoit yaratilishi ularning faolligini oshiradi.

Bundan tashqari, ota-onalar va jamiyatning ta'lim jarayonidagi ishtiroki ham ijobiy natijalar beradi. Umuman olganda, boshlang'ich ta'limda interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning bilim darajasini oshirish, ularning ijodiy va mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa ta'lim sifatini oshirish va barkamol shaxsni tarbiyalashda muhim omil hisoblanadi [6].

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'lim tizimida interfaol metodlardan foydalanish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim pedagogik omil hisoblanadi. Mazkur metodlar o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligini oshiradi, ularni mustaqil fikrlashga, muammoli vaziyatlarga yechim topishga hamda ijodiy yondashuvlarni qo'llashga undaydi.

Interfaol metodlar orqali o'quvchilar nafaqat nazariy bilimlarni o'zlashtiradilar, balki ularni amaliyotda qo'llash, jamoa bilan ishlash va ijtimoiy muloqotga kirishish ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar. Bu esa o'quvchilarning har tomonlama rivojlangan shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi.

Shuningdek, interfaol metodlardan samarali foydalanish o'qituvchining pedagogik mahorati, metodik tayyorgarligi va zamonaviy yondashuvlarni qo'llay olishiga bevosita bog'liqdir. Shu bois, o'qituvchilar o'z kasbiy faoliyatida interfaol metodlarni keng qo'llashga intilishi, ta'lim jarayonini innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etishi zarur.

Natijada, boshlang'ich ta'limda interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning bilim darajasini oshirish, ularning tafakkurini rivojlantirish hamda kelajakda yetuk, raqobatbardosh va ijtimoiy faol shaxslar sifatida shakllanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Urakova Shoxista Urakovna. Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlardan foydalanish. - Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2023.
2. Ibadullayeva Shaxnoza Ibadullayevna. Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlar.- Toshkent: Fan va ta'lim nashriyoti, 2022.
3. Rasulova Nodira. Boshlang'ich sinf o'quvchilariga interfaol darslarni tashkil etish.- Toshkent: Ta'lim nashriyoti, 2024.
4. Tursunova Dilnoza. Adabiyot darslarida interfaol metodlardan foydalanish. -Toshkent: Yangi avlod nashriyoti, 2023.
5. Qodirov Jamshid. Boshlang'ich sinf o'qish darslarida interfaol metodlar. - Toshkent: O'zbekiston pedagogika instituti nashriyoti, 2025.
6. Karimova Gulchehra. Pedagogik jarayonda interfaol yondashuvlar. – Samarqand: Ilm ziyo nashriyoti, 2021.
7. Islomova Malika. Boshlang'ich ta'limda innovatsion metodlar va interfaollik. -Toshkent: Ta'lim innovatsiyalari markazi nashriyoti, 2024.
8. Sobirov Akmal. Interfaol metodlarni boshlang'ich ta'limda qo'llash tajribasi. -Toshkent: O'zbekiston Fanlar akademiyasi nashriyoti, 2022.